

ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՎՈՂ ՈՒՍՈՒՑՉԻ ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ՀԵՏԱԶՈՏՈՒԹՅԱՆ ԹԵՄԱՆ՝ Սովորողների մեջ ինքնուրույնության, նախաձեռնության և ստեղծագործական ունակությունների զարգացումը առարկայի դասավանդման ընթացքում

ՀԵՏԱԶՈՏՈՂ ՈՒՍՈՒՑԻՉ՝ Լիանա Հովհաննիսյան
Զանֆիդայի միջնակարգ դպրոց

ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՈՂ ՝ Ա.ԱՆՏՈՆՅԱՆ

Արմավիր 2023թ.

Բովանդակություն

• Ներածություն.....	3
• Ստեղծագործական գործունեության տեսակի չորս մեթոդները 5	
1. Ստեղծագործության պատկերների բանավոր վերարտադրում.....	7
2. Թատերական գործունեություն.....	8
3. Նկարչական գործունեություն.....	14
4. Երաժշտական ստեղծագործական գործունեություն	16
• Եզրակացություն.....	18
• Գրականության ցանկ	19

Ներածություն

Մոտ երեսունհինգ տարի անընդմեջ դասարան եմ մտնում: Դասարան եմ մտնում սրտի թրթիռով՝ համոզված լինելով, որ ինձ սպասում են: Դժվարությունները տանելի են, եթե սիրով ես մտնում դպրոց: Մենք ականատես ենք լինում երեխաների բոլոր տեսակի հուզումներին՝ լինի դա տխրություն, ուռախություն, ցավ, ամոթ վիշտ, վախ, հիասթափություն, թե հրճվանք: Երեխայի հոգեվիճակը կարող է ամեն վայրկյան փոփոխվել: Անվերջ ու անսահման է ուսուցչի սերը: Ներել ու սիրել, սիրել ու սպասել, սպասել և ոգևորել: Այս երկար տարիների ընթացքում ես ո՛չ միայն սովորեցրել, այլ նաև սովորել եմ: Դասարան եմ մտել մշտապես մտածելով այն կիրառելի մեթոդ հնարների մասին, որոնք պետք է զարգացնեն սաներիս ստեղծագործական ունակությունները, ինքնուրույն ու թյունը, նախաձեռնողականությունը:

Կյանքի, գիտության, տեխնիկայի ու մշակույթի հարաճուն զարգացմանը զուգընթաց՝ դպրոցն էլ անընդհատ զարգանում ու կատարելագործվում է: Զարգանում ու կատարելագործվում է նաև ուսուցիչը՝ հնարավորին չափով ներդաշնակ դառնալով կյանքի հետ: Չի կարելի կառչել հին միայն նրա համար, որ այն ավելի ծանոթ ու հասկանալի է մեզ, կամ նրա գործադրումն ավելի հեշտ ու մատչելի է և մերժելի նորն ու արդիականը, կամ հրաժարվել նրանից, միան նրա համար, որ այն մեզ քիչ է ծանոթ, կամ նար գործադրումն ավելի դժվար ու անսովոր է:

Բնական է, որ գիտատեխնիկական բուն առաջընթացի պայմաններում դպրոցը կոչված է սովորողին զինելու նորանոր գիտելքներով, իսկ դա պահանջում է մշտապես կատարելագործվել բոլոր առումներով: Այդ ի սկ պատճառով պետք է սովորողի մեջ դաստիարակել նորանոր որակներ:

Շատ կարևոր է տարրական դասարանի աշակերտների ստեղծագործական կարողությունների զարգացմանը միտված ուսուցչի աշխատանքը:

Անհրաժեշտ է սովորողների մեջ դաստիարակել այնպիսի որակներ, որոնք անմիջաբար առնչվում են ստեղծագործական գործունեությանը: Դրանք են՝

դիտողականություն, շփվողականություն, հնարամտություն, ծուլությունը,
դժվարությունները հաղթահարելու կամք, լավ մարզված հիշողություն,

իրողությունները իմաստավորելու և համակողմանի վերլուծելու սովորույթ և մշակույթ: Նմանատիպ կարողություններ կարելի է ձևավորել և զարգացնել լեզվական, ստեղծագործական խաղերի, տարբեր մրցույթների, վիկտորինաների, ցերեկույթների միջոցով: Սովորողների մեջ ինքնուրույնություն, նախաձեռնություն, ստեղծագործական ունակությունները կարելի է զարգացնել մի շարք մեթոդների ու հնարների միջոցով:

Միշտ ստեղծագործ լինել՝ նշանակում է լինել ամենակարող:

Չկա ավելի լավ ապագայի համար ավելի ապահով երաշխիք , քան ամեն անգամ ստեղծագործելու ունակություն, անհրաժեշտության դեպքում, ցանկացած պահի լինել պատրաստ, որոշել խնդրահարույց հարցեր և մշակել նոր հասկացություններ:

Մարկ Ֆիշեր

Ստեղծագործական առաջադրանքների հաջորդական կիրառումը` պարզից բարդ սկզբունքով

Ստեղծագործական կարողությունները պայմանավորված են անձնային որոշակի որակներով: Եթե վաղ տարիքում երեխայի ստեղծագործական հակումները վառ կերպով դրսևորվում են նրա սիրած զբաղմունքի` նկարչության, ապա կրտսեր դպրոցական տարիքում` գրական ստեղծագործական գործունեության մեջ: Կրտսեր դպրոցականների ստեղծագործելու գործընթացի հիմնական դժվարությունը պայմանավորված է գրավոր և բանավոր խոսքի ոչ ճիշտ կառուցմամբ և բառապաշարի աղքատությամբ: Այս հարցերում ուսուցիչը պետք` խելամտորեն միջամտի:

Ստեղծագործական կարողությունների զարգացման նպատակով հարկավոր է.

- Սովորողների մեջ դաստիարակել այնպիսի որակներ, որոք անմիջապես առնչվում են ստեղծագործական գործունեությանը և որոշում դրա արդյունավետությունը: Միևնույն ժամանակ ստեղծագործական հակումներ արթնանում են զգայական հարուստ ներաշխարհով, հրապուրվելու ունակության, երևակայության և ճանաչողական հետաքրքրությունների զարգացածության բարձր մակարդակ ունեցող անձանց մոտ :
- Պայմաններ ստեղծել անհատականության դրսևորման ու անձի ինքնարտահայտման համար: Երբ երեխան որևէ ներկայացման մեջ ստանձնում է տվյալ հերոսի դերը, նա յուրովի է արտահայտում ընտրված կերպարի զգացմունքները: Երևակայությամբ որոշակի դրվագներ պատկերելով, նա իրացնում է իր անձնական ընկալումը և վերաբերմունք դրսևորում տվյալ հերոսի կամ իրադարձության հանդեպ: Այդ գործողությունների պարբերական ու հետևողական կրկնությունները կուտակում են հուզական ու իմացական փորձ և ձևավորում համապատասխան մշակույթ: Դրանք ի հայտ են գալիս նաև գրքի ընթերցանության, ներկայացման կամ ֆիլմի մասին կարծիքներ արտահայտելու ընթերցածի վերաբերյալ նկարաչարի ստեղծման ընթացքում:
- Երեխաներին դրդել ճանաչողական գործընթացում կիրառել հետազոտական գոծունեության տարրեր:

Ըստ պետական չափորոշի՝ տարրական դպրոցի շրջանավարտն ի թիվս այլ կարողությունների և հմտությունների պետք է ունենա նաև գեղագիտական ընկալում և ստեղծագործական տարրական կարողություններ:

ա. Զբաղվի անահատական կամ խմբային գեղարվեստական գործունեությամբ՝ նկարել, ծեփակերտել, երգել, նվագել, հանդես գալ բեմադրություններում:

բ. Նկարչական միջոցներով, երևակայական պատկերներով արտահայտի գաղափարներ

գ. Ունենա և արտահայտի սեփական կարծիք արվեստի ստեղծագործությունների վերաբերյալ

դ. Հաճույք ստանա ստեղծագործական աշխատանքից և հաճույքով դրանք ցուցադրի:

Չափորոշչային այս պահանջներն իրականացնելու և ցանկալի արդյունքի հասնելու նպատակով անհրաժեշտ է ստեղծել համապատասխան պայմաններ: Դրանք են՝

1. Աշակերտի դերի փոփոխություն. նա պետք է դառնա նորի ճանաչման գործընթացի ակտիվ մասնակիցը, ով հնարավորություն ունի ընտրություն կատարելու և իր հետաքրքրություններն ու պահանջմունքները բավարարելու:
2. Հոգեբանական բարենպաստ մթնոլորտ. այստեղ իշխում են բարիդրացիական հարաբերությունները:
3. Ներքին որդապատճառներ. Դրանց առկայությամբ է հնարավոր ստեղծագործական կարողությունների արդյունավետ զարգացումը:
4. Աշակերտներին չափավոր օգնության ցուցաբերում. Անհրաժեշտ է օգնություն ցույց տալ աշակերտներին, սակայն ոչ մի դեպքում չի կարելի երեխայի փոխարեն անել այն, ինչ նա կարող է անել:
5. Դասի ընթացքում աշխատանքի բազմազան ձևերի. Խմբային, անհատական, ֆրոնտալ, ներդաշնակ համակցում:
6. Միջառարկայական կապերի պահպանում. Ստեղծագործական խնդիրների լուծման ընթացքում անհրաժեշտ է կիրառել տարբեր բնագավառներից ձեռք բերված գիտելիքները: Եվ որքան դժվար է խնդիրը, այնքան շատ գիտելիքներ պետք է կիրառել այն լուծելու համար:
7. Հաջողության իրավիճակի ստեղծում. ստեղծագործական բնույթի առաջադրանքներ անհրաժեշտ է հանձնարարել ամբողջ դասարանին: Չի կարելի համագործակցել միայն առավել օժտված երեխաների հետ: Այդ

աշխատանքների կատարման ընթացքում պետք է խրախուսել բոլորին:

8. Առաջադրանքների խելամիտ ընտրություն . Դրանք լինելու են բարդ, բայց միաժամանակ աշակերտների ներուժին համապատասխան և պետք է

նպաստեն ստեղծագործական գործունեության նկատմամբ հետաքրքրության աճին:

9. Ստեղծագործական առաջադրանքների բազմազանություն. Դրանք պետք է

լինեն բազմազան ինչպես իրենց բովանդակությամբ և ձևով, այնպես էլ բարդության աստիճանով:

Ստեղծագործական կարողությունների զարգացմանը նպաստող հնարների պարբերական և համակարգված կիրառություն. Պահանջվող առաջադրանքների ոչ հաճախակի, դեպքից դեպք, կատարումը չի նպաստի սովորողների ստեղծագործական գործունեության ակտիվացմանը:

Ըստ ստեղծագործական գործունեության տեսակի կարելի է առանձնացնել 4 խումբ մեթոդներ և հնարներ`

1. ստեղծագործական պատկերների բանավոր վերարատադրում
2. թատերական գործունեություն
3. նկարչական գործունեություն
4. երաժշտական ստեղծագործական գործունեություն

Ստեղծագործական պատկերների բանավոր վերարատադրում

Գեղարվեստական տեքստերի շուրջ աշխատանքի ընթացքում արդյունավետ է ստեղծագործական ընթերցանության հնարի կիրառումը: Այդ ժամանակ տեղի է ունենում յուրօրինակ համագործակցություն ընթերցողի և տեքստի հեղինակի միջև: Երեխաները տեքստի շուրջ կատարում են բազմազան ստեղծագործական բնույթի առաջադրանքներ, որոնք էլ նպաստում են ընթերցածի վերլուծությանը և ստեղծագործաբար ինքնաարտահայտվելու կարողությունների զարգացմանը: Կարդալու ժամանակ երևակայական պատկերների ստեղծումն ընթերցողի ստեղծագործական ակտիվության արդյունքն է: Ստեղծագործական ընթերցանությունը բարձր գեղարվեստական ճաշակի ձևավորման հիմքն է: Այն արթնացնում է աշակերտների հետաքրքրասիրությունը: Գրական ստեղծագործությունը պահանջում է բառի հնարամիտ կիրառման և դրա գեղագիտական իմաստների բացահայտման արվեստ: Ուստի առաջին դասարանից սկսած պետք է աշակերտներին հանձնարարել առաջադրանքներ` գեղարվեստական երկերում հաճախակի օգտագործվող բառերի, դրանց նշանակության և ձևի վերաբերյալ: Բառի գեղարվեստական հնարավորությունների բացահայտման նպատակով երեխաները կատարում են հատուկ ստեղծագործական բնույթի առաջադրանքներ: Նրանք պետք է պատասխանեն առաջին հայացքից տարօրինակ թվացող հետևյալ հարցերին. ի՞նչ

տրամադրություն եմ ունենում, երբ լսում եմ

աղմուկ, շրշյուն, թրթիռ բառերը, ինչ եմ զգում կամ պատկերացնում, երբ լսում եմ ալիք բառը : Առաջին դասարանից երեխաներին հարկավոր է սովորեցնել ոչ միայն գրագետ պատասխանել հարցերին, այլև կազմել հարցեր տրված տեքստի շրջանակում: Այս աշխատաքը նպաստում է գլխավորը երկրորդականից տարբերելու կարողությունների ձևավորմանը: Երեխաները կարող են կազմել այնպիսի հարցեր, որոնք ենթադրում են և՛ մանրամասն և՛ կոնկրետ՝ այո, ոչ պատասխաններ:

Չորրորդ դասարանից արդեն երեխաներին դուր է գալիս ընթերցածի վերաբերյալ թեստ կազմելու աշխատանքը, երբ պահանջվում է երեք պատասխաններից ընտրել միակ ճիշտը:

Ստեղծագործական առաջադրանքների համակարգում հատուկ տեղ է գրավում խառնաշփոթ բառախաղը: Առանձին թերթիկների վրա գրվում են առած-ասացվածքներում օգտագործված բառեր՝ առանց միջբառային տարածքների կամ կետադրության: Երեխաները պետք է խառնաշփոթ շարքից ընտրեն այն բառերը, որոնց միջոցով հմնարավոր է ստանալ ծանոթ ասացվածքը:

Միավորի առաջադրանքի պահանջն է երկու առարկայի զուգակցմամբ կազմել որքան հնարավոր է շատ նախադասություններ՝ օրինակ քանոն-գիրք, գլխարկ-կամուրջ, արդուկ-ավտոբուս և այլն: Նախադասությունները պետք է լինեն անսովոր և ծիծաղելի: Սովորողների ստեղծագործելու ցանկությունն ակտիվացնելու լավագույն միջոց է առած-ասացվածքների շուրջ կազմակերպվող աշխատանքը:

1. Խմբով հորինել որևէ պատմություն, որի գլխավոր հիմաստը համապատասխանի տրված ասացվածքի գաղափարին:
2. Ընտրել հեքիաթներ, առակներ, պատմվածքներ, որոնց համապատասխանում է տրված առած-ասացվածքը:
3. Որոշել, թե առած-ասացվածքներից որին է համապատասխանում տրված հեքիաթի կամ առակի հիմաստը:

Թատերական գործունեություն

Խաղ-ներկայացում

Սովորողների ստեղծագործական ներուժի դրսևորմանը նպաստելու, բառի գեղագիտական ընկալման հանդեպ հետաքրքրություն զարգացնելու նպատակով՝ կիրառվում է հետևյալ խաղը. Յուրաքանչյուր աշակերտ պետք է վերարտադրի այս կամ այն կերպարը, դրսևորելով ստեղծագործական ձիրք և յուրատիպ ձևով ներկայացնի հեղինակի ասելիքը: Ըստ աշակերտների ակտիվության և ինքնուրույնության կարելի է առանձնացնել տվյալ խաղի տարբեր տարատեսակներ.

- ✓ նկարագրարդման վերլուծություն՝ դրանում ներկայացված հերոսների դիմախաղի արտահայտչականության տեսանկյունից:
- ✓ Ստեղծագործության ընթերցում դերերով՝ նախապես բանավոր նկարագրելով հերոսների հագուստները, դիմախաղը ,շարժումները և այլն:

- ✓ Որևէ ստեղծագործության կենդանի պատկերների ստեղծում: Առաջադրվում է առավելագույնս ճշգրիտ ներկայացնել հերոսների դիրքը և դիմախաղը: Ներկայացված պատկերների մեջ ընտրվում է ամենահաջողվածը:
- ✓ Ներկայացման սցենարի կազմում և դեկորացիաների, հագուստի բանավոր նկարագրում:

Կարելի է կիրառել թատրոն էքսպորտ հնարը: Այս հնարի կիրառման ընթացքում երեխաներից չի պահանջվում հատուկ նախապատրաստում: Սովորաբար այս աշխատանքը կարելի է սկսել “Շաղգամը “ հեքիաթի բեմականացումից, քանի որ այդտեղ հերոսները չեն խոսում: Երեխաներին բաժանվում են հեքիաթի հերոսների դիմակները, բաշխվում են դերերը: Կադրից դուրս ձայնով հնչում է հեքիաթը, իսկ դերասանները կատարում են այն ինչ ազդարարվում է : Աշխատանքի այս ձևն օգնում է երեխաներին վստահել իրենց ուժերին:

Հեքիաթները բեմականացվում են նաև տիկնիկների միջոցով: Երեխան իր խաղով կենդանացնում է տիկնիկին:

Արտասովոր խաղ-ներկայացում . սովորական խաղ-ներկայացման ժամանակ դերերը խաղարկվում են ըստ որոշակի սցենարի: Անսովոր խաղ-ներկայացումը երեխաներին հնարավորություն է ընձեռում ազատ ինքնարտահայտվելու: Այն թույլ է տալիս վերափոխել հեքիաթը և խաղալ այնպես, ինչպես հուշում են սեփական երևակայությունը, փորձը և հույզերը: Այս տիպի բեմականացում կարելի է կազմակերպել ըստ հետևյալ առաջադրանքների.

1. Ներկայացրու տիկնիկը կորցրած աղջկան, նա ամենուրեք փնտրում է իր տիկնիկին, բայց ոչ մի կերպ չի կարողանում գտնել.
-Ինչ որ մեկը տեսնել է իմ տիկնիկին:
2. Մարմնավորիր նապաստակին, որը շատ է ուրախանում, երբ տղան իրեն գազար է տալիս:
3. Մարմնավորիր կատու և շուն, որոք չարացած միմյանց են նայում:
4. Կերպավորիր փոքրիկ մուկիկի, որը կատվից վախենում է:

Ստեղծագործական դասերի ընթացքում երեխաներն ընտրում են հեքիաթը և դերային խաղով ներկայացնում մի դրվագ այդ հեքիաթից:

Կարելի է կիրառել ներկայացման նախապատրաստման հետևյալ քայլաշարը

1. Նյութի ընկալում, որը պետք է ցուցադրվի դերային խաղի միջոցով:
2. Ստեղծագործության վերլուծություն:
3. Խնդիրների առաջադրում. ինչ է անհրաժեշտ հաղորդել ցույց տալով տվյալ ներկայացումը:
4. Արտահայտչական միջոցների ընտրություն. ինչպե՞ս դա անել:

5. Փորձեր:
6. Ամսփոփիչ ցուցադրում:
7. Արդյունքների ամփոփում և վերլուծություն:

Հետաքրքիր աշխատանք է դերերով ընթերցանությունը, որն ուղեկցվում է զգայական վիճակի, հերոսների բնավորության, նրանց ձայնի, հնչերանգի վերլուծությամբ:

Դերերով ընթերցանություն կարելի է իրականացնել բոլոր այն ստեղծագործություններին վերաբերող աշխատանքի ընթացքում, որոնցում առկա է երկխոսություն:

Ստեղծագործական կարողությունների զարգացմանը միտված դասերի կարևոր փուլերից մեկը երեխայի դիմախաղի և շարժումների մշակումն է: Հաջողության հասնելու համար կիրառվում է մնջախաղ, որի ընթացքում երեխան արտահայտում է իր զգացմունքները: Այստեղ երևում է և այն, թե ինքն ինչքանով է ընկալել կերպարը:

Երեխաները շատ են սիրում մատիկներով խաղը: Այս խաղի նպատակն է ցույց տալ մատների արտահայտչական հնարավորությունները, սովորեցնել առանց վախենալու գործողություններ կատարել դրանցով, ստեղծել ցանկացած ստեղծագործության հերոսների մինի կերպարներ՝ ներդաշնակեցնելով խոսքն ու շարժումները և ցուցադրել տարբեր զգայական կերպարներ: Խաղի ընթացքում կիրառվում են արտասովոր խաղային առարկաներ՝ օրինակ փոքրիկ թենիսի գնդակներ, որոնց մեջ կարելի է անցք բացել և փակցնել մատիկներին:

Նման մի աշխատանք կատարեցինք մեր դասարանում: Տեխնոլոգիայի դասաժամին պատրաստել էինք գեղեցիկ թաթմաններ հեքիաթի տարբեր հերոսների կերպարներով: Մոտենում էր Ամանորը: Մեր դասարանի աշակերտները այդ հանդեսին մասնակցեցին իրենց իսկ պատրաստած թաթմաններով: Մեկը գորշ Արջուկն էր, մյուսը՝ Նապաստակը, երրորդը՝ Ալարիկ, չորրորդը՝ Դալարիկը, հաջորդը՝ Գայլն ունուրին, Հուռին ու Գորտը և այլն: Յուրաքանչյուր դերի համար հորինել էի կամ մեջբերել գեղեցիկ քառատողեր: Նրանք իրենց քառատողերով շնորհավորանքի և բարեմաղթանքի խոսքեր հղեցին մասնակիցներին: Միջոցառումը շատ յուրօրինակ էր: Երեխաները մեծ ոգևորությամբ կատարեցին իրենց դերերը և արժանացան ծնողների ծափահարություններին:

Ես Միլ խոզուկն եմ,

Կլինեմ ձեր սեղաններին,

Կուղեկցեմ ձեզ ամբողջ տարին,

Կուզեմ լինեք քիչ խոխոռան,

Խոզությունն ու ծուլությունը

Թող ձեզանից հեռու մնան:

Շնորհավոր Ամանոր:

Ես ճստճստան մկնիկն եմ

Ու գալու եմ մյուս տարի:

Շնորհավոր նոր տարի:

Գալդ լինի միշտ բարի

Սեղանները լի, առատ,

Հայոց մրգով անարատ:

Ես Սաթ տիկնիկն եմ հայկական` բարի, գործունյա,

Հագիս տարազ է հայկական,

Մաղթանք եմ հղում տոնական:

Լեվ շնիկն եմ

Ինձ պատրաստել է Լևոնը բարի

Ու անվանել է ի պատիվ իրեն:

Շնորհավորում եմ ձեր նոր տարին,

Մաղթում որ տարին բարեհաճ լինի:

-Ես Ալարիկն եմ,

-Ես Դալարիկը:

-Չեմ սիրում օճառ, չեմ սիրում ես ջուր

-Դրա համար էլ ձեռքերդ կեղտոտ ու միշտ փոշոտ են:

Դեմքդ լվա, Ալարի'կ, որ ամոթ չասենք:

-Խոստանում եմ, Դալարի'կ, մաքուր կլինեմ:

Առավոտ վաղ դպրոց գնամ, միշտ տասեր բերեմ:

-Ապրես, եղբա'յր իմ, եղբայր Ալարիկ,

Քեզ հավատում է քույրդ Դալարիկ:

Փափուկ պոչ ունեմ ու լավ ախորժակ

Շատ խորամանկ եմ,

Երբ նեղն եմ ընկնում,

Իսկույն պոչիս եմ ես վկա բերում:

Ես գազան եմ թաթս ծուռ

Մեղրից խելքս գնում է,

Ու քայլում եմ շուռ ու մուռ

Ողջ ձմեռն էլ քնում եմ:

Շնորհավոր, շնորհավոր Ամանոր/

Դիդակտիկ խաղերը, ինչպես պնդում են հոգեբանները, խաղային գործունեության գլուխգործոցներն են, դրանք միշտ հետաքրքրել են երեխաներին: Այդ ընթացքում երեխաները ցուցաբերում են իմացական և զգայական ակտիվություն: Խաղային գործունեությունը խթանում է նրանց երևակայությունը, մտածողությունը, խոսքը, զգացմունքները: Բացի դրանից խաղային իրավիճակը նպաստում է, որ մասնակիցները հաղորդակցվեն և ակտիվորեն համագործակցեն միմյանց հետ: Խաղի մեջ յուրաքանչյուր մասնակից ունի իր դերը և ամբողջովին պատասխանատվություն է կրում դրա համար: Սա է խաղի դաստիարակչական նշանակությունը:

Խաչբառերի կազմում: Ստեղծագործական աշխատանքի առավել արդյունավետ տեսակ է ընթերցած տեքստի բառահումքի շուրջ խաչբառերի կազմումը: Այն նպաստում է երեխաների հետաքրքրության բարձրացմանը, զարգացնում է նրանց դիտողականությունը, հարստացնում բառապաշարը:

Վիկտորինաների կազմում: Ընթերցված ստեղծագործության շուրջ վիկտորինաների կազմումը օգնում է, որ աշակերտները ստեղծագործության բովանդակության նկատմամբ լինեն առավել ուշադիր և դառնան խոհուն ընթերցողներ: Նրանք ձգտում են ստեղծագործություններն ընթերցել, որքան հնարավոր է ուշադիր, որպեսզի վիկտորինաների մեջ ընդգրկեն առավել բարդ հարցեր և կարողանան պատասխանել ընկերների կազմած վիկտորինայի հարցերին:

Ստեղծագործության վերաբերյալ գովազդի,
հեքիաթային հայտարարությունների ստեղծում:

Ստեղծագործական աշխատանքը ներառում է մի բաղադրիչ, առանց որի երբեմն հնարավոր չէ առաջ գնալ: Դա երևակայության գործադրումն է: Ստեղծագործական կարողությունների ակտիվացման համար մեծ նշանակություն ունեն խաղային պահերը, որոնք հետաքրքրություն են մտցնում ստեղծագործական

գործընթացում: Խաղի մի տեսակ է տվյալ ստեղծագործության վերաբերյալ գովազդային վահանակի ստեղծումը: Այն կարելի է անցկացնել մրցույթի ձևով /ու՞մ գովազդն է ամենատպալորիչը/:

Ստեղծագործական հետաքրքիր աշխատանք է հեքիաթների վերաբերյալ հայտարարությունների, նամակների և հեռագրերի կազմումը: Այն երեխայից պահանջում է գրական ստեղծագործության բովանդակության առավել խոր ընկալում: Գրական ստեղծագործության լիարժեք ընկալմանն ու ստեղծագործական երևակայության զարգացմանը նպաստում են նաև գրական խաղերը:

Արդյունավետ է գիտելիքների կրկնությունը կամ տեքստի վերարտադրումն իրականացնել Բարձունքի նվաճումը խաղի միջոցով: Գրատախտակի մոտ են թիմերի ներկայացուցիչները: Նրանք իրենց ճիշտ պատասխաններով բարձրանում են բուրգի աստիճաններով, որը նկարված է գրատախտակին: Բարձունքն առավել շուտ նպաստող թիմը դառնում է հաղթող: Գիտելիքների ստուգման համար կիրառվում է իր ծավալով և թեմայով առավել բարդ Գրական ֆուտբոլ խաղը: Դասարանը բաժանվում է երկու խմբի՝ հարձակվողներ և պաշտպանվողներ: Հարձակվողները հարցեր են հղում, պաշտպանները՝ պատասխանում: Յուրաքանչյուր սխալ պատասխան համարվում է գոլ: Ստեղծագործության փոխակերպումներ խաղի ընթացում տրվում են հետևյալ հարցերը՝ նկարագրիր գլխավոր հերոսի բնավորությունը մինչ հանդիպումը և հանդիպումից հետո: Վերարտադրիր տեքստի բովանդակությունն այնպես, որ բարի հերոսները դառնան չար և հակառակը: Պատմիր հեքիաթի բովանդակությունը՝ ավելացնելով նոր կերպար:

Նկարչական գործունեություն

Նկարչական ստեղծագործական գործունեությունը ենթադրում է հետևյալ պահանջների կատարումը

1. Տրված հատվածի, հերոսի, նկարաչարի պատկերում
2. Հատվածի, ստեղծագործության կամ հերոսի տրամադրության պատկերում
3. Նկարաչարի կազմում
4. Ապլիկացիա, ծեփում, գրքի մակետի պատրաստում, նկարիչների նկարազարդումների դիտարկում և քննարկում
5. Նկարային պլանի կազմում

Գույների միջոցով երեխան հեշտությամբ է արտահայտում իր վերաբերմունքը հերոսների, տեղի ունեցող իրադարձությունների նկատմամբ: Այսպես ստեղծվում է ինքնաշեն գիրք: Որևէ դրվագի նկազարդումը երեխաների կողմից տեքստի բովանդակության զգայական ընկալման խորհրդանիշն է:

Աշակերտները իրենք ստեղծագործում են հանելուկները, կատարում համապատասխան նկարազարդումներ՝ հուշելով պատասխանները: Նրանք իրենց փոքրիկ գրքույկներն են կազմում և դառնում նկարիչ ստեղծագործող: Ահա այդպիսի օրինակներ աշակերտների հորինած հանելուկներից և նկարազարդումներից:

Նրբահասակ, երկնասլաց

Իմ կատարին բույն է հյուսում

Ես մի ծառ եմ ձեզ ծանոթ,

Արագիլը երկարատ:

Ծառից ժպտում է միրգը հայկական,

Ինքը ձվածիր, կուտն անուշահամ:

Դե ասացե՛ք, ի՞նչ միրգ է դա,

Երբ հյուրերն են Հայաստանում:

Երբեք համից չեն կշտանում,

Ձեր սեղանին դառնում է չիր,

Դառնում անուշ ալանի:

Կլորվում եմ վտանգից,
Դառնում փշե գնդակ,

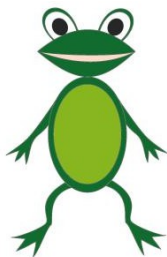
Թշամի՛ն եմ օձերի,
Երբեք չեմ մտնում
վանդակ: Դառնում փշե
գնդակ

Ծաղկից հյութ եմ քաղում,
Անուշ մեղր պատրաստում:

Ժրաջան աշխատում եմ
Ճուլին էլ փեթակիցս վանում:

Շատ եմ սիրում ճահիճ ու ջուր,
Կռկռում եմ միշտ բարձր ու սուր:

Ստեղծագործելով զարգանում է երեխայի
տրամաբանությունը, երևակայությունը, հարստանում է բառապաշարը, դառնում է
նախաձեռնող

Արդյունավետ է տվյալ ստեղծագործության բովանդակության շուրջ

նկարաշար կազմելու մեթոդը: Այն կիրառվում է տարբեր նպատակներով: Չէ
որ

նկարաչարի ընդհանուր իմաստը տեքստի հաջորդական շարադրանքն է՝ նկար դրվագներով: Նկարաչարի պատկերումը կարող է կրել առավել ստեղծագործական բնույթ, եթե երեխաներն ինքնուրույն ընթերցեն ստեղծագործությունը, այնուհետև այդ տեքստի բովանդակությունն ինքնուրույն ներկայացնեն նկարաչարի ձևով: Յուրաքանչյուր խումբ ստեղծելով առանձին դրվագներ, գիտի, որ ինքը կատարում է ամբողջ կուլտիտիվի ընդհանուր աշխատանքի մի մասը, հետևաբար առաջադրանքի նկատմամբ ցուցաբերում է պատասխանատու վերաբերմունք: Պատրաստի դրվագային նկարները փակցվում են գրատախտակին ըստ դեպքերի զարգացման հաջորդականության և քննարկվում երեխաների կողմից:

Աշխատանք նկարազարդման շուրջ

Այս աշխատանքը տարրական դասարաններում սկսվում է ծավալով փոքր մանկական գրքերի նկարազարդումներից և նկարների վերլուծությունից: Որպեսզի սովորողներն առավել խորությամբ ընկալեն հերոսի զգայական վիճակը՝ կատարում ենք հետևյալ առաջադրանքը. փորձեք անել այնպես, ինչպես պատկերված է նկարում: Ի՞նչ զգացիք, պատմե՛ք: Նկարազարդման նկատմամբ ուշադրության կենտրոնացումը նպաստում է երևակայության զարգացմանը, գեղարվեստական ճաշակի ձևավորմանը: Այս աշխատանքը կառուցվում է հետևյալ քայլաշարով՝

1. Պարզաբանել, թե ստեղծագործության որ մասն է նկարազարդված
2. Ո՞ր պահն է պատկերված
3. Ընթերցել այն բառերը, որոնք համապատասխանում են նկարազարդմանը
4. Տեքստի ո՞ր մասերի նկարազարդումները չկան
5. Ի՞նչ կարող ենք նկարել

Այսպես նկարազարդման շուրջ աշխատանքը կարող է սահուն կերպով վերածվել բառային նկարչության, երբ երեխան բառերով նկարում է ստեղծագործության պատկերները: Բառային նկարչության ուսուցումն արդյունավետ է սկսել դրվագային նկարների ստեղծումից: Պետք է հիշել, որ բառային նկարներն անշարժ են, այստեղ հերոսները չեն շարժվում, չեն խոսում: Նրանք ասես սառել են ինչպես լուսանկարում և ո՛չ թե էկրանի վրա: Տարբեր դրվագների բառային նկարչությունը կատարվում է հետևյալ հերթականությամբ

- ա) առանձնացվում է դրվագը բառային նկարազարդման համար
- բ) նկարվում է վայրը, որտեղ պետք է տեղի ունենան իրադարձությունները
- գ) պատկերվում են գործող անձինք
- դ) ավելացվում են անհրաժեշտ մասերը

ե) ներկվում են ուրվագծված պատկերները

Երաժշտական ստեղծագործական գործունեություն

Երաժշտական կերպարները կարող են արտացոլվել ցերեկույթների երաժշտական ձևավորման մեջ, հերոսների համար մեղեդի ընտրելիս, երաժշտական երկխոսություններում, ձայների արտաբերման ընթացքում: Երաժշտական ստեղծագործական գործունեություն ծավալելու նպատակով կիրառվում են հետևյալ հնարները՝ ունկնդրում և երաժշտական ձևավորման քննարկում, մեղեդու հորինում՝ տվյալ բանաստղծության բառերով, երաժշտության միջոցով հերոսների բնավորության ներկայացում, երաժշտական երկխոսությունների ստեղծում:

Եզրակացություն

Այսպիսով՝ սովորողների ստեղծագործական կարողությունների զարգացման ուղղությամբ տարվող աշխատանքները իրականացվում են մշտապես՝ աստիճանաբար բարդացնելու սկզբունքով: Նկատի են առնվում և՛ տեքստերը, և՛ սովորողների ինքնուրույնության աստիճանը, և՛ ստեղծագործական կարողությունների մակարդակը:

Աշակերտների ստեղծագործական գործունեության կազմակերպման հարցում շերտավորումն արդյունավետության տեսակետից ենթադրում է տարրաբնույթ աշխատանքներ, որոնք էլ հնարավորություն կտան ծավալելու ինքնուրույն ուսումնական գործունեություն՝ անաչառ գնահատելով սեփական ուժերն ու կարողությունները: Անհրաժեշտ է, որ ուսուցիչը լավ ճանաչի իր աշակերտներին: Նա պետք է անհատական մոտեցմամբ նպաստի նրանց զարգացմանը, բացահայտելով նրանց ամբողջ ներուժը և համապատասխանաբար յուրաքանչյուրի համար ապահովի մտավոր ակտիվության դաշտ:

Ուսուցիչն ինքը պետք է ընտրի աշակերտին հանձնարարվող առաջադրանքները՝ ելնելով վերջիններիս անհատական առանձնահատկություններից:

Իրենց ուժին համապատասխան տրված առաջադրանքների կատարման արդյունքում սովորողներն աստիճանաբար ձեռք են բերում ինքնուրույն աշխատելու, մտորելու, եզրահանգումներ կատարելու և ձեռք բերված տեղեկատվությունը երևակայության ուժով հարստացնելու կարողություններ:

Գրականություն

1. Աշոտ Տեր-Գրիգորյան Հայոց լեզվի մեթոդիկա
2. Կարինե Չիբուխչյան Սովորողների
ստեղծագործական ունակությունների զարգացում
3. Նախաշավիղ N 3 2013թ.
4. Սերոբ Խաչատրյան Կամուրջներ պատերի փոխարեն
5. Լուսինե Բառնակյան Ես ուսուցչուհի եմ